

การสร้างภาคีความร่วมมือเพื่อสกัดกั้นการขนส่งยาเสพติดทางพัสดุไปรษณีย์ และสินค้าเร่งด่วน ระหว่างประเทศ

พงศ์เทพ บัวทรัพย์¹

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ตลาดการค้าออนไลน์ (E-commerce) ในประเทศไทยมีแนวโน้มการเติบโตแบบก้าวกระโดด ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง และการแข่งขันของกลุ่มผู้ประกอบการโลจิสติกส์ ส่งผลให้ระยะเวลาและต้นทุนเกี่ยวเนื่องกับการเคลื่อนย้ายสินค้าลดลง ประกอบกับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปโดยมีแนวโน้มการสั่งซื้อของออนไลน์เพิ่มมากขึ้น (Marketeer, 2021) กรณีดังกล่าวส่งผลให้สินค้าที่จะต้องส่งผ่านช่องทางพัสดุไปรษณีย์ และสินค้าเร่งด่วนระหว่างประเทศ (Express Consignment) มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ในเชิงทฤษฎีอาจปฏิเสธไม่ได้ว่าการเพิ่มขึ้นของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในรูปแบบออนไลน์ดังกล่าว มีแนวโน้มที่จะส่งผลต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจของประเทศในบริบทใดบริบทหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามจากสภาพภูมิยุทธศาสตร์ (Geostrategy) ที่มุ่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งทางอากาศของภูมิภาคสามารถเชื่อมโยงการบินกับทั่วทุกภูมิภาคของโลก ประกอบกับการที่ประเทศไทยตั้งอยู่ใกล้แหล่งผลิตยาเสพติด กรณีจึงเป็นสาเหตุให้กลุ่มผู้ไม่พึงประสงค์ใช้ประโยชน์จากความพร้อมและความสะดวกของช่องทางผ่านช่องทางพัสดุไปรษณีย์และพัสดุเร่งด่วน ในการดำเนินการลักลอบนำเข้าและส่งออกยาเสพติด ซึ่งตั้งแต่เดือนตุลาคม 2562 ถึงเดือนสิงหาคม 2565 กรมศุลกากรได้มีการตรวจยึดยาเสพติดที่ลักลอบผ่านช่องทางไปรษณีย์และพัสดุเร่งด่วนแล้วรวมกันจำนวน 457 คดี

¹ รองอธิบดีกรมศุลกากร

สถิติจับกุมยาเสพติด ทางไปรษณีย์และพัสดุเร่งด่วน ปีงบประมาณ ๒๕๖๓
ตั้งแต่ ตุลาคม ๒๕๖๒ ถึง กันยายน ๒๕๖๓

คดี	มูลค่า
๒๔๗	๓๖๖,๔๒๖,๕๒๐

สถิติจับกุมยาเสพติด ทางไปรษณีย์และพัสดุเร่งด่วน ปีงบประมาณ ๒๕๖๔
ตั้งแต่ ตุลาคม ๒๕๖๓ ถึง กันยายน ๒๕๖๔

คดี	มูลค่า
๑๓๗	๕๖๙,๖๒๖,๑๔๓

สถิติจับกุมยาเสพติด ทางไปรษณีย์และพัสดุเร่งด่วน ปีงบประมาณ ๒๕๖๕
ตั้งแต่ ตุลาคม ๒๕๖๔ ถึง สิงหาคม ๒๕๖๕

คดี	มูลค่า
๗๓	๘๗๐,๑๙๑,๕๔๐

ที่มา: กองสืบสวนและปราบปราม กรมศุลกากร

การคัดแยก ตรวจสอบ และดำเนินการกับยาเสพติดและสิ่งผิดกฎหมาย ตลอดจนการดำเนินคดีกับผู้เกี่ยวข้อง ภายใต้ข้อกำหนดทางทรัพยากร อาทิเช่น เวลา กำลังเจ้าหน้าที่ และเครื่องมือหรืออุปกรณ์ ถือเป็นความท้าทายของหน่วยงานทางศุลกากรทั่วโลก ซึ่งองค์การศุลกากรโลก (World Customs Organization) ในฐานะหน่วยงานความร่วมมือระหว่างประเทศทางศุลกากร ได้ตระหนักถึงข้อจำกัดดังกล่าวนี้เป็นอย่างดีจึงได้เสนอแนะและส่งเสริมการนำแนวคิดการบริหารความเสี่ยงทางศุลกากร และจัดทำ WCO Risk Management Compendium ขึ้น เพื่อให้หน่วยงานทางศุลกากรทั่วโลกมีหลักเกณฑ์การปฏิบัติอ้างอิง พร้อมนำไปปรับใช้กับการควบคุมทางศุลกากรของตนได้ โดยหลักการบริหารความเสี่ยงทางศุลกากรภายใต้ Risk Management Compendium นี้ ในภาพรวมจะมุ่งเน้นถึงการนำข้อมูลที่หน่วยงานทางศุลกากรมี หรือพึงได้รับ มาทำการประมวลเพื่อนำไปจัดระดับความเสี่ยงและการดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อปิดความเสี่ยง รวมถึงการกำหนดนโยบายความเสี่ยงขององค์กร (World Customs Organization)

ในส่วนของประเทศไทย กรมศุลกากร โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้นำหลักคิด รูปแบบ และวิธีการต่าง ๆ ที่ได้กำหนดใน Risk Management Compendium ดังกล่าวมาปรับใช้กับระบบการควบคุมทางศุลกากรของไทย เช่น การกำหนด Profile และการสั่งการตรวจ แต่อย่างไรก็ตาม องค์กรอาชญากรรมด้านยาเสพติดได้มีการนำ

รูปแบบและวิธีการใหม่ ๆ ที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นมาใช้ในการลักลอบนำเข้าและส่งออกยาเสพติด ประกอบกับการปฏิบัติงานจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการควบคุมทางศุลกากรในช่องทางไปรษณีย์ และช่องทางพัสดุเร่งด่วนระหว่างประเทศ พบว่าหน่วยงานของกรมศุลกากรที่เกี่ยวข้องมีข้อจำกัดหลายประการที่ส่งผลให้การดำเนินการตรวจสอบและสกัดกั้นยาเสพติดทำได้ไม่เต็มประสิทธิภาพเท่าที่ควร อาทิ ความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลที่จะใช้มาทำการวิเคราะห์ ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการช่วยประมวลผลข้อมูล ระยะเวลาการตรวจสอบที่มีจำกัด อัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ และการเข้าตรวจของจริงทางกายภาพ

ภาคีพันธมิตรกับการปราบปรามยาเสพติดของกรมศุลกากร

กรมศุลกากร ถือเป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย (Border Law Enforcement Agency) หนึ่งในหน่วยงานหลักของประเทศไทย ซึ่งนอกจากที่จะมีอำนาจหน้าที่ในการจัดเก็บอากรจากสินค้านำเข้าและส่งออกแล้ว ยังมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญเกี่ยวกับการกำกับดูแลสินค้านำเข้า ส่งออก และนำผ่านประเทศ ให้การปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นไปโดยเรียบร้อยและครบถ้วน ซึ่งรวมถึงหน้าที่ในการสกัดกั้นสิ่งผิดกฎหมาย อาทิ ยาเสพติดให้โทษ และสารตั้งต้น ที่มีการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านประเทศ และบังคับใช้กฎหมายแก่ผู้กระทำความผิด โดยการปฏิบัติงานจริงในปัจจุบัน อาจสามารถแบ่งเป็นขั้นตอนการปฏิบัติโดยคร่าวได้แก่ การสืบสวนหาข่าวเพื่อกำหนดเป้าหมายทางศุลกากร การตรวจสอบสินค้าต้องสงสัย และการสืบสวนขยายผล

ขั้นตอนแรกหรือการสืบสวนหาข่าวเพื่อกำหนดเป้าหมายทางศุลกากรนั้น เป็นขั้นตอนที่กำหนดว่าเป้าหมายหรือการขนส่งสินค้ารายการใดที่ควรถูกนำมาตรวจสอบโดยละเอียด ซึ่งถือเป็นหนึ่งในขั้นตอนที่สำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่ง เพราะในสภาพความเป็นจริงเจ้าหน้าที่ศุลกากรไม่สามารถดำเนินการตรวจสอบสินค้าทุกรายการได้หากเปรียบเทียบปริมาณเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานจริงกับปริมาณสินค้าในแต่ละวัน ซึ่งภายใต้หลักบริหารความเสี่ยงตามปกติ หน่วยงานทางศุลกากรที่มีอำนาจหน้าที่จะใช้ข้อมูลที่ได้รับผ่านทางช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ชื่อผู้ส่งผู้รับ ลักษณะของสินค้า ฯลฯ มาใช้ในการประเมินความเสี่ยงเพื่อกำหนดเป้าหมายทางศุลกากร (Targeting) ได้

ขั้นตอนที่สอง การตรวจสอบสินค้า ซึ่งโดยปกติการตรวจสอบสินค้าทั้งขาเข้าและขาออกจะถูกนำมาที่ทำการศุลกากรเพื่อทำการตรวจสอบก่อนการนำส่งผู้รับในกรณีการนำเข้า และก่อนการรับบรรทุกในเรือหรืออากาศยานในกรณีการส่งออก

ขั้นตอนสุดท้าย ถือเป็นขั้นตอนที่อาจไม่ได้มีการปฏิบัติมากนักในอดีตที่ผ่านมา แต่บริบทของความคาดหวังสาธารณะที่เปลี่ยนแปลงและนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นในการปราบปรามยาเสพติดทั้งขบวนการ โดยมุ่งเน้นในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษนอกเหนือจากการตรวจยึดยาเสพติดเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรจำเป็นต้องเข้ามาดำเนินการในขั้นตอนนี้อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

อย่างไรก็ตามในการปฏิบัติงานจริง หน่วยงานทางศุลกากรที่มีอำนาจหน้าที่มักพบกับปัญหาที่ในการปฏิบัติ ทำให้ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ตามแต่ละขั้นตอนได้ โดยในส่วนขั้นตอนแรกมักพบว่า ข้อมูลที่ได้รับรวมถึงคุณภาพของข้อมูลที่น่าไปใช้ได้ โดยเฉพาะการขนส่งสินค้าผ่านทางพัสดุไปรษณีย์และสินค้าเร่งด่วนระหว่างประเทศ มีอยู่ค่อนข้างจำกัด ในหลายกรณีข้อมูลดังกล่าวไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ หรือ ในขั้นตอนที่สอง การไม่สามารถเข้าตรวจสอบสินค้าได้จริงเนื่องจากเวลาที่สินค้ามาถึงสถานที่ตรวจไม่เอื้ออำนวย หรือสินค้าได้มีการบรรจุรวมหีบห่อไว้แล้ว (Consolidation) และในขั้นตอนสุดท้ายพบว่ากรมศุลกากรขาดแคลนบุคลากรที่มีเทคนิคและความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานภาคสนาม (Law Enforcement Tactics) เช่น การสะกดรอยและติดตาม และการตรวจค้นจับกุม ทำให้ในการปฏิบัติงานอาจจำเป็นต้องใช้กำลังเจ้าหน้าที่จำนวนมากและอาจเกิดความผิดพลาดขึ้นได้ง่าย

การสร้างภาคีความร่วมมือเพื่อสกัดกั้นการขนส่งยาเสพติดทางพัสดุไปรษณีย์และสินค้าเร่งด่วนระหว่างประเทศ เป็นแนวคิดที่กองสืบสวนและปราบปราม กรมศุลกากร ได้พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานหลักการ Customs-Business Partnership ของ WCO ในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างศุลกากรกับภาคธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างความปลอดภัยในห่วงโซ่อุปทาน (Enhanced supply chain security) (World Customs Organization, 2015) ประกอบกับการนำองค์ความรู้และเทคนิคด้านการสืบสวนสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อสกัดกั้น ป้องกัน และปราบปรามการลักลอบยาเสพติดข้ามชาติ โดยคำนึงถึงบทบาท อำนาจหน้าที่ และลักษณะการปฏิบัติงานจริงของเจ้าหน้าที่ศุลกากรในปัจจุบัน อันจะนำไปสู่การลดอุปสรรคในการปฏิบัติงานในส่วนที่เกี่ยวข้องได้ในทุกขั้นตอน รวมถึงเป็นการบูรณาการการดำเนินงานในภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยวิธีการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับภาคเครือข่ายรัฐวิสาหกิจและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายสินค้า และการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

ในบริบทแรก การสร้างภาคีความร่วมมือเพื่อสกัดกั้นการขนส่งยาเสพติดทางพัสดุไปรษณีย์และสินค้าเร่งด่วนระหว่างประเทศจะมุ่งเน้นการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ศุลกากร โดยการเข้าพบเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ บุคลากร และผู้บริหารของ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ผู้ประกอบการขนส่งสินค้าขนาดใหญ่ และตัวแทนขนาดเล็กที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับการขนส่งและการนำเข้าส่งออกสินค้าระหว่างประเทศ อันจะนำไปสู่การประสานการปฏิบัติในลักษณะกึ่งทางการ อาทิ การประสานแจ้งข้อมูล การประสานงานเพื่อเข้าตรวจสอบสินค้า และการประสานงานในส่วนที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ทำให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรที่ปฏิบัติงานได้รับการอำนวยความสะดวก ที่จำเป็นในด้านข้อมูลต่างๆ เพื่อใช้วิเคราะห์ความเสี่ยงในการกำหนดเป้าหมายทางศุลกากร ซึ่งถือเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญในการปฏิบัติงานสกัดกั้นยาเสพติด และสามารถประสานเข้าอายัดและตรวจสอบสินค้าได้ทันเวลาที่ ในขั้นตอนการปฏิบัติ

ที่สอง และอาจรวมถึงการได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการสืบสวนขยายผลในขั้นตอนที่สาม และสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปต่อยอดในการบริหารความเสี่ยงต่อไปด้วย

ในส่วนของความร่วมมือระหว่างหน่วยบังคับใช้กฎหมาย เป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่และเทคนิคความเชี่ยวชาญ และอำนาจหน้าที่ที่ต่างกัน เพื่อนำทรัพยากรและองค์ความรู้ที่มีอยู่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งการดำเนินการในส่วนนี้จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับขั้นตอนปฏิบัติที่สาม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนขยายผลกรณีส่งผลให้การดำเนินการสกัดกั้น ป้องกัน และปราบปรามสามารถทำได้ครบวงจรและมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

โครงการ “การสร้างภาคีความร่วมมือเพื่อสกัดกั้นการขนส่งยาเสพติดทางพัสดุไปรษณีย์ และสินค้าเร่งด่วนระหว่างประเทศ (Narcotics Interdiction on Postal and Express Consignment)” ได้ริเริ่มขึ้นจากแนวคิดและข้อจำกัดในการปฏิบัติงานจริงของกองสืบสวนและปราบปราม โดยต่อมา โครงการนี้ได้ถูกส่งเข้าประกวดรางวัลเพชรศุลกากร ครั้งที่ 6 ซึ่งจัดขึ้นโดยกรมศุลกากร ได้รับรางวัลชมเชย ประเภทหน่วยงานระดับกอง สำนักงาน กลุ่ม ศูนย์ และด่านศุลกากร เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2564 และต่อมาได้รับการคัดเลือกจากกรมศุลกากร ให้เข้าประกวดรางวัลเลิศรัฐประจำปี พ.ศ. 2565 จัดโดยสำนักงาน ก.พ.ร. ในชื่อโครงการ “การสร้างภาคีความร่วมมือเพื่อสกัดกั้นการลักลอบลำเลียงยาเสพติดทางไปรษณีย์ และ Express Consignment” ได้รับรางวัลบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประเภทเปิดใจใกล้ชิดประชาชน เป็นผลงานระดับดี เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2565 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2565)

บทสรุป

การลักลอบยาเสพติดผ่านช่องทางพัสดุไปรษณีย์และพัสดุเร่งด่วนระหว่างประเทศถือเป็นหนึ่งในช่องทางที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน เนื่องจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง ระยะเวลา และต้นทุนการขนส่ง และรวมถึงเป็นการตัดตอนทำให้ไม่อาจนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีได้โดยง่าย แม้ว่ากรมศุลกากรในฐานะหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในเรื่องดังกล่าว จะมีวิธีและมาตรการต่าง ๆ ในการสกัดกั้นยาเสพติดและสิ่งผิดกฎหมายอยู่แล้วที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบการบริหารความเสี่ยงต่าง ๆ หากแต่ในการปฏิบัติงานจริงในส่วนของ การขนส่งยาเสพติดทางพัสดุไปรษณีย์และสินค้าเร่งด่วนระหว่างประเทศ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกลับพบปัญหาในทางเทคนิคต่าง ๆ ที่ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อาทิ ปัญหาการขาดหายหรือความด้อยคุณภาพของข้อมูล ปัญหาการไม่มีระยะเวลาเพียงพอในการตรวจสอบสินค้าหรือความไม่พร้อมของสินค้าที่จะต้องถูกตรวจสอบ

การสร้างภาคีความร่วมมือเพื่อสกัดกั้นการขนส่งยาเสพติดทางพัสดุไปรษณีย์และสินค้าเร่งด่วนระหว่างประเทศ เป็นแนวคิดที่ริเริ่มขึ้นเพื่อลดอุปสรรคและข้อจำกัดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ศุลกากรผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามยาเสพติด แต่ไม่สามารถแก้ไขได้โดยระบบที่มีหรือที่ใช้งานอยู่ในปัจจุบันในระยะเวลาอันสั้น โดยการนำองค์ความรู้และเทคนิคเกี่ยวกับการสืบสวนสมัยใหม่มาปรับใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ของกรมศุลกากร ซึ่งหากมีการจัดการได้เป็นระบบจะช่วยให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรผู้ปฏิบัติงานได้รับการอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในด้านข้อมูลต่างๆ เพื่อใช้วิเคราะห์ความเสี่ยงและสืบสวนขยายผลในการสกัดกั้นยาเสพติดได้ดียิ่ง ตลอดจนสามารถอายัดตรวจสอบสินค้าได้อย่างทันที่ รวมถึงการบูรณาการทรัพยากรในการสืบสวนขยายผลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

บรรณานุกรม

Marketeer. (29 October 2021). *The Academy: พฤติกรรม – มูลค่าตลาด eCommerce 2021*. เข้าถึงได้

จาก Marketeeronline: <https://marketeeronline.co/archives/238032>

World Customs Organization. (2015). *Customs-Business Partnership Guideline*.

World Customs Organization. (n.d.). *Risk Management Compendium*.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (30 สิงหาคม 2565). ประกาศ คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ เรื่อง ผลการพิจารณารางวัลเลิศรัฐ ประจำปี 2565.